LLEI SÍ ÉS SÍ: LO 10/2022 ASPECTES POSITIUS DE LA REFORMA

OLGA ARDERIU RIPOLL

MDAT
DRET PENAL

LLEI INTEGRAL

- La llei és molt més que la reforma de les penes.
- El soroll que s'ha generat amaga els **aspectes positius**.
- Pretén complir amb el **Conveni d'Istambul** (11-5-2011, ratificat per Espanya 2014).
- Preveu **protecció integral** a les **víctimes de violència sexual similar a les de VG**: àmbit laboral, estrangeria, penal, sanitari, forense, de la comunicació, serveis socials, educatiu, publicitari, militar, penitenciari i altres centres de detenció o internament, partits polítics, organitzacions socials… (Em centraré en els penals).

LLEI INTEGRAL

- Implantació de les mesures de **protecció integral** que garanteixin:
  - la **resposta integral especialitzada** davant de totes les formes de violència sexual.
  - **l'atenció** integral **immediata**.
  - la **recuperació** en tots els àmbits en què es desenvolupa la vida de les dones, nenes, nens i adolescents.

LLEI INTEGRAL: Articulat (61 arts)

- TÍTOL I: Millores de la **investigació** dels delictes.
- TÍTOL II: Actuacions per la **prevenció** i **detecció** de les violències sexuals.
- TÍTOL III: Mesures de **formació** dels/les professionals.
- TÍTOL IV: dret a **l'assistència integral especialitzada**.
- TÍTOL V: l'actuació dels **cossos i forces de seguretat**.
- TÍTOL VI: **Accés i obtenció de justícia**.
- TÍTOL VII: **dret de reparació**.
- TÍTOL VIII: Mesures per **garantir l'aplicació de la llei.**

LLEI INTEGRAL

DISPOSICIONS FINALS:

Reforma 16 lleis, entre elles, diverses de penals:

- LECRIM
- Llei de l'Estatut de la víctima
- LORPM
- CP

REFORMES PROCESSALS PENALS

OLGA ARDERIU RIPOLL

MDAT
DRET PENAL

Denúncia i investigació de delictes a nivel policial

- Les unitats de les **FCSE especialitzades en violència de gènere:**
  - ampliaran el treball a les **violències sexuals**.
  - utilització de les **tècniques** més avançades per garantir l'eficàcia de les investigacions.
  - desplegaran **mesures d'avaluació del risc i de protecció** per les víctimes.
  - **control de localització d'investigats i condemnats** a través de dispositius telemàtics de geolocalització, acordada per resolució judicial.
  - **Dret a l'assessorament jurídic previ i assistència jurídica gratuïta en els processos derivats de violències sexuals** (art. 33.1.e): DF 21 termini d'1 any per modificar Llei 1/1996, de 10 gener d'assistència jurídica gratuïta.

Centres de crisi

- Art. 35.1.a) Centres de crisi **365 dies 24 hores**:
  - serveis que han de prestar **atenció psicològica, jurídica i social.**
  - destinataris: tant per les **víctimes** com per **familiars** i persones de **l'entorn.**
  - no és necessària la presentació de denuncia.
  - inclouen **l'acompanyament** i la **informació** telefònica i presencial cada dia de l'any les 24 hores del dia.

Centres de crisi

- Nota de premsa Ministerio de Igualdad 24.05.2022:
  - S'implantarà almenys 1 a cada província i Ciutat amb Estatut d'Autonomia.
- Termini per la creació: inicialment desembre 2023, però s'ha ampliat a desembre 2024.

Centres de crisi

- A Espanya en aquests moments només hi ha **2 en funcionament**:
  - Madrid (2019), dades del 2020: en un any va atendre 898 persones, de les quals 504 eren víctimes directes. El 83% dels casos es van produir en un àmbit conegut de la víctima, i en un de cada tres casos, l'agressor era de la seva família.
  - Astúries (2020), des de la posada en marxa fins agost 2023 han obert expedient a 431 dones i prestat recolzament a 226 familiars. De les víctimes, 91 eren menors d'edat.
- De la resta de CCAA algunes tenen previst la creació al llarg del 2023/2024 (Navarra, Galícia, Aragó...).
- **Catalunya: Servei d'intervenció en crisis** (SIC) proporciona una atenció psicològica immediata per a dones i adolescents víctimes d'agressions sexuals greus. Hi ha un **telèfon gratuït d'atenció 900 900 120 (web del departament d'igualtat i feminismes).**

BARNAHUS

- Art. 35.1.d) Serveis d'atenció especialitzada a **nenes i nens víctimes de violències sexuals:**
  - serveis adaptats i adequats a les seves necessitats, que proveeixen assistència psicològica, educativa i jurídica, i
  - que es constitueixen en el lloc de referència per a les víctimes, al qual es desplaça el conjunt de professionals intervinents en els processos assistencials i judicials.

BARNAHUS

- Exposició de Motius:
  - s'estableixen les bases per a la implementació a Espanya del model **Children's House anglosaxó o Barnahus escandinau** (Casa de Nens i Nenes), que des de fa una dècada s'està estenent a altres països europeus.
  - aquest model **situa al centre de la intervenció la nena o el nen** víctima de violències sexuals, la qual cosa requereix la participació conjunta i coordinada, en un lloc específic, adaptat i adequat a les seves necessitats, del conjunt de professionals que intervenen a la ruta d'atenció i d'obtenció de justícia
  - en el pla de la justícia, aquest model dóna resposta a dos objectius importants: **redueix dràsticament les fonts de victimització secundària** per al nen o la nena i, en oferir **més garanties d'obtenir un testimoniatge en condicions de seguretat i tranquil·litat**

- A Catalunya en aquests moments hi ha un centre Barnahus en funcionament a **Tarragona** (prova pilot, inici 2020)
- És un projecte del Govern de la **Generalitat** de Catalunya que implica diverses conselleries: Departament de Drets Socials -mitjançant la DGAIA-, en coordinació amb Salut, Educació, Interior, Justícia i Igualtat i Feminismes, a més de la Fiscalia i la Judicatura
- El centre té l'aspecte d'una llar
- Hi treballa a temps complet un **equip psicosocial (psicòloga i treballadora social),** a més, hi ha altres professionals que s'hi desplacen quan cal o que s'hi connecten per videoconferència per evitar que la víctima i la seva família siguin els que hagin de recórrer a les distintes instàncies que intervenen en aquests processos: comissaria, jutjat, servei d'infància, centre mèdic...

ITINERARI **ABANS** DE LA BARNAHUS

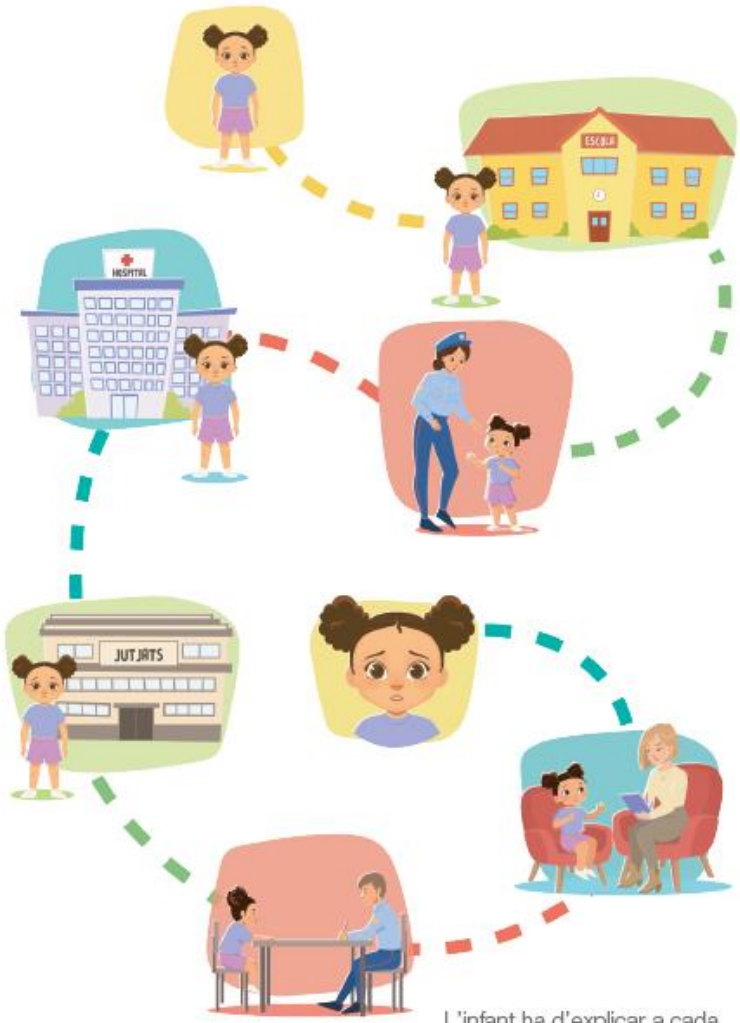

L'infant ha d'explicar a cada professional el que li ha passat, anant d'un servei a un altre, revivint diverses vegades la situació.

ITINERARI **ACTUAL** A LA BARNAHUS

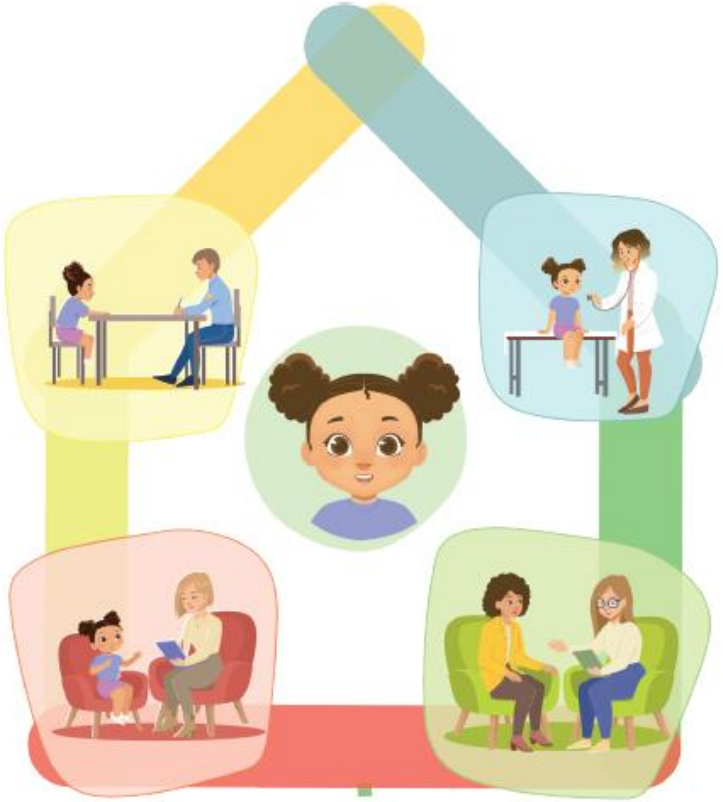

L'infant és al centre, les seves necessitats són ateses en un sol espai per professionals especialitzats que es coordinen entre ells perquè la criatura només hagi d'explicar la seva història una vegada.

UBICACIONS PREVISTES DELS SERVEIS BARNAHUS A CATALUNYA

SEGONS VEGUERIA

ACORD GOV/144/2023, de 4 de juliol, pel qual es posa en marxa un paquet de mesures d'actuació adreçades a combatre la violència sexual contra infants i adolescents a Catalunya.

UVFI'S

- Què són les **Unitats de valoració forense integral:**
  - unitat interdisciplinar formada per professionals de l'IMLCF (**metges/esses forenses**), EATP i EATAF (**psicòlegs/logues i treballadors/es socials).**
  - dona una resposta especialitzada i coordinada que ha de permetre una **valoració àmplia i integral** de la violència sexual reduint la revictimització.
  - l'informe elaborat serveix de **prova pericial** a l'hora de decidir si s'acorden **mesures cautelars**, penals i civils.
  - han de fer una **valoració de la gravetat de la situació i del risc de reiteració de la violència** a efectes de gestionar el risc i garantir, si s'escau, la coordinació de la seguretat i el suport a les víctimes

UVFI'S

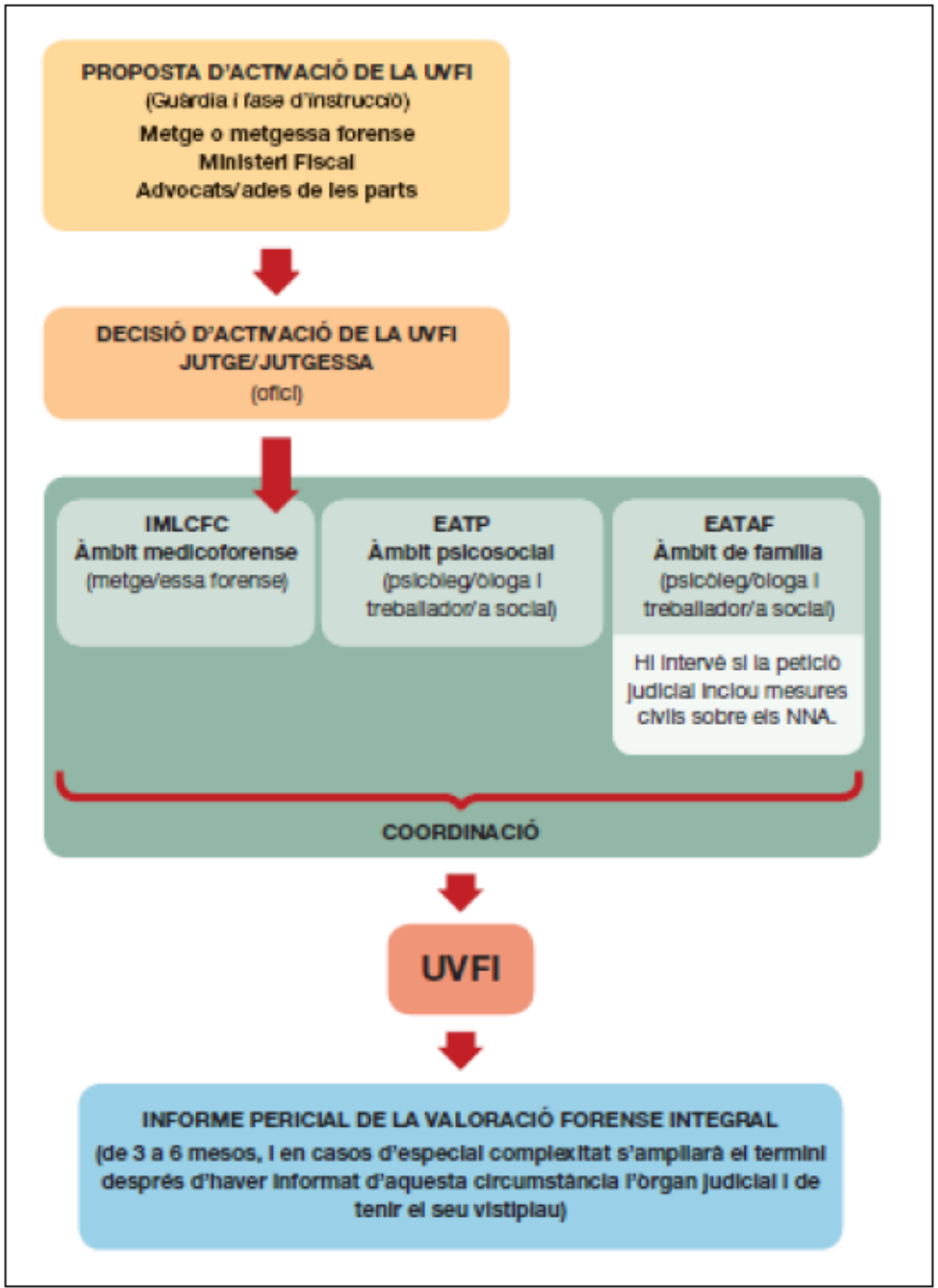
PROPOSTA D'ACTIVACIÓ DE LA UVFI
(Guàrdia i fase d'instrucció)
Metge o metgessa forense
Ministeri Fiscal
Advocats/ades de les parts
DECISIÓ D'ACTIVACIÓ DE LA UVFI
JUTGE/JUTGESSA
(ofici)
IMLCFC
Àmbit medicoforense
(metge/essa forense)
EATP
Àmbit psicosocial
(psicòleg/òloga i treballador/a social)
EATAF
Àmbit de família
(psicòleg/òloga i treballador/a social)
Hi intervé si la petició judicial inclou mesures civils sobre els NNA.
COORDINACIÓ
UVFI
INFORME PERICIAL DE LA VALORACIÓ FORENSE INTEGRAL
(de 3 a 6 mesos, i en casos d'especial complexitat s'ampliarà el termini després d'haver informat d'aquesta circumstància l'òrgan judicial i de tenir el seu vistiplau)

UVFI'S

WEB Departament de Justícia Generalitat de Catalunya (dades de 2020): Experiències pilot:

- La UVFI de la Ciutat de la Justícia de **Barcelona** i **l'Hospitalet de Llobregat** Implantada l'any 2009 dona assessorament tècnic als cinc jutjats de violència sobre la dona de Barcelona i al Jutjat de Violència sobre la Dona de l'Hospitalet del Llobregat.
- La UVFI de **Gavà** implantada a finals de 2010 dona assessorament tècnic al Jutjat de Violència sobre la Dona de Gavà.

- **Resta del territori de Catalunya**: tot i que no s'han implantat pròpiament aquestes unitats, l'assessorament tècnic especialitzat que aquestes proporcionen es presta per **l'IMLCFC i l'EATP**.

UVFI'S

Roda de premsa 09.10.2023 Conselleres de Justícia i d'Igualtat i Feminismes:

- entraran en funcionament el primer trimestre de 2024 a tot el territori.
- contractació de 27 professionals.
- aportació de la Conselleria d'Igualtat i Feminismes de 2,5 milions d'euros anuals, que permetran finançar les unitats fins a 2025.
- el CEJFE acompanyarà els professionals amb la formació necessària.

UVFI'S

- Previsions a Catalunya:
  - La UVFI de la Ciutat de la Justícia de **Barcelona i l'Hospitalet de Llobregat** estarà integrada per 6 metges forenses de l'IMLCFC i per 4 psicòlegs i 3 treballadors socials de l'EATP, que compaginaran aquesta tasca amb la resta de funcions que ja tenen atribuïdes.
  - Les UVFI de **Girona, Lleida i Tarragona** estaran integrades cadascuna d'elles per 2 metges forenses de l'IMLFCF i per 2 psicòlegs i 1 treballador social de l'EATP, que compaginaran aquesta tasca amb la resta de funcions que ja tenen atribuïdes.
  - La UVFI de **Tortosa** estarà integrada per 1 metge forense de l'IMLCFC i per 1 psicòleg i 1 treballador social de l'EATP, que compaginaran aquesta tasca amb la resta de funcions que ja tenen atribuïdes.

UVFI'S

- La recollida de **mostres biològiques** de la víctima i altres evidències, incloses imatges per acreditar la violència sexual, es realitzarà previ **consentiment informat** però **no condicionada a la presentació de denúncia ni a l'exercici de l'acció penal**.
- Es conservaran degudament, garantint la cadena de custòdia.

Artículo 48. 2 LO de Garantía Integral de la libertad sexual

Recogida de muestras biológicas y otras evidencias por el centro sanitario

Guía de Pautas Básicas Comunes del SNS para la actuación sanitaria ante Violencia Sexual. Delegación del Gobierno para la Violencia de Género

Guía frente las violencias machistas

*Se recomienda la remisión al IMLy CF en un plazo no superior a 7 días

MINISTERIO DE IGUALDAD

Àmbit judicial

- **Revocació de la renúncia a l'exercici de l'acció civil** per resolució judicial a petició de la víctima i escoltades les parts (art. 112 LECrim): **abans del tràmit de qualificació** si les conseqüències del delicte són **més greus** de les que es preveien en el moment d'interposar la denúncia o si la renúncia va poder estar **condicionada** per la relació de la víctima amb alguna de les persones responsables del delicte.
- Utilització de **dispositius telemàtics** per al control de les mesures de protecció de la víctima (art. 544 bis LECrim).
- Tota víctima té dret a ser **notificada** de les resolucions del procés penal, sense necessitat que presenti petició (arts. 5 i 7 Estatut de la Víctima).

Àmbit judicial: violència digital

- Mesures cautelars per la delinqüència a través de la tecnologia (art. 13 LECrim):

«En la instrucción de delitos cometidos a través de ***internet****, del teléfono o de cualquier otra tecnología de la información o de la comunicación, el juzgado podrá acordar, como primeras diligencias, de oficio o a instancia de parte,* ***las medidas cautelares consistentes en la retirada provisional de contenidos ilícitos, en la interrupción provisional de los servicios que ofrezcan dichos contenidos o en el bloqueo provisional de unos y otros cuando radiquen en el extranjero.»***

Violència digital

Art. 10 *Medidas de* ***prevención en el ámbito digital y de la comunicación***.

- PREVENCIÓ
- SENSIBILITZACIÓ
- ACORDS amb prestadors/es de serveis
- FORMACIÓ DEL PERSONAL
- Resolucions extrajudicials

Àmbit judicial: Mesures per evitar la rectivictimització:

- Es protegirà la **intimitat** de les víctimes i les **dades personals.**
- No es podran divulgar **dades o imatges** que permetin la seva identificació directa o indirecta.
- Es pot acordar **vistes a porta tancada**.
- Les declaracions d'instrucció seran gravades i poden ser reproduïdes com a **prova preconstituïda** en **VIDO, LLS i tràfic** (art. 26 LL. Estatut víctima).
- **No es podran formular preguntes** sobre la LLS de la víctima innecessàries.

REFORMES PENALS

OLGA ARDERIU RIPOLL

MDAT
DRET PENAL

Art. 3:
Definició de violències sexuals

- **Violencias sexuales**: cualquier acto de naturaleza sexual **no consentido**, incluyendo **el ámbito digital.**
- **En todo caso se consideran violencias sexuales: la mutilación genital femenina, el matrimonio forzado, el acoso con connotación sexual y la trata con fines de explotación sexual**.
- Se prestará **especial atención** a las violencias sexuales cometidas en **el ámbito digital**, **lo que comprende la difusión de actos de violencia sexual, la pornografía no consentida y la infantil en todo caso, y la extorsión sexual a través de medios tecnológicos**.

Tipus penals

Nous tipus delictius:

- STALKING (art. 172.ter.5 CP)
- SEXTING (art. 197.7 CP)
- Assetjament al carrer (art. 173.4 CP)

Reformes delictes:

- STALKING (art. 172 ter CP)
- Matrimoni forçat (art. 172 bis CP)
- Delictes contra la LLS (Títol VIII, Llibre II)

STALKING (art. 172.ter CP): Assetjament psicològic

- L'actuació de l'assetjador ha d'haver alterat el **normal** desenvolupament de la vida quotidiana de la víctima **(fins ara: greu).**

"1. *Será castigado con la pena de prisión de tres meses a dos años o multa de seis a veinticuatro meses el que acose a una persona llevando a cabo de forma insistente y reiterada, y sin estar legítimamente autorizado, alguna de las conductas siguientes y, de esta forma, altere el* ***normal*** *desarrollo de su vida cotidiana:*

1.ª La vigile, la persiga o busque su cercanía física.

2.ª Establezca o intente establecer contacto con ella a través de cualquier medio de comunicación, o por medio de terceras personas.

3.ª Mediante el uso indebido de sus datos personales, adquiera productos o mercancías, o contrate servicios, o haga que terceras personas se pongan en contacto con ella.

4.ª Atente contra su libertad o contra su patrimonio, o contra la libertad o patrimonio de otra persona próxima a ella."

STALKING (art. 172.ter CP): Assetjament psicològic

- **NOU APARTAT:**
- 5. *El que, sin consentimiento de su titular, utilice la imagen de una persona para realizar **anuncios** o abrir **perfiles falsos** en redes sociales, páginas de contacto o cualquier medio de difusión pública, ocasionándole a la misma situación de acoso, hostigamiento o humillación, será castigado con pena de prisión de tres meses a un año o multa de seis a doce meses.*

Matrimoni forçat (art. 172 bis CP)

Matrimoni forçat (art. 172 bis CP):

- *1. El que con intimidación grave o violencia compeliere a otra persona a contraer matrimonio será castigado con una pena de prisión de seis meses a tres años y seis meses o con multa de doce a veinticuatro meses, según la gravedad de la coacción o de los medios empleados.*
- *2. La misma pena se impondrá a quien, con la finalidad de cometer los hechos a que se refiere el apartado anterior, utilice violencia, intimidación grave o engaño para forzar a otro a abandonar el territorio español o a no regresar al mismo.*
- *3. Las penas se impondrán en su mitad superior cuando la víctima fuera menor de edad.*
- ***NOU 4.** En las sentencias condenatorias por delito de matrimonio forzado, además del pronunciamiento correspondiente a la responsabilidad civil, se harán, en su caso, los que procedan en orden a la declaración de **nulidad** o **disolución** del matrimonio así contraído y a la **filiación y fijación de alimentos.***

Assetjament al carrer (art. 173.4 CP): delicte contra la integritat moral

- *4. Quien cause **injuria o vejación injusta** de carácter **leve**, cuando el ofendido fuera una de las personas a las que se refiere el apartado 2 del artículo 173, será castigado con la pena de localización permanente de cinco a treinta días, siempre en domicilio diferente y alejado del de la víctima, o trabajos en beneficio de la comunidad de cinco a treinta días, o multa de uno a cuatro meses, esta última únicamente en los supuestos en los que concurren las circunstancias expresadas en el apartado 2 del artículo 84.*
- **NOU**: *Las mismas penas se impondrán a quienes **se dirijan a otra persona con expresiones, comportamientos o proposiciones de carácter sexual que creen a la víctima una situación objetivamente humillante, hostil o intimidatoria**, sin llegar a constituir otros delitos de mayor gravedad.*
- *Los delitos tipificados en los dos párrafos anteriores sólo serán perseguibles mediante **denuncia** de la persona agraviada o su representante legal.*

SEXTING (art. 197.7 CP)

- *7. Será castigado con una pena de prisión de tres meses a un año o multa de seis a doce meses el que, sin autorización de la persona afectada,* ***difunda, revele o ceda a terceros imágenes o grabaciones audiovisuales de aquélla que hubiera obtenido con su anuencia*** *en un domicilio o en cualquier otro lugar fuera del alcance de la mirada de terceros, cuando la divulgación menoscabe gravemente la intimidad personal de esa persona.*

SEXTING (art. 197.7 CP)

- ***NOU**: Se impondrá la pena de multa de uno a tres meses a **quien habiendo recibido las imágenes o grabaciones audiovisuales a las que se refiere el párrafo anterior las difunda, revele o ceda a terceros sin el consentimiento de la persona afectada**.*
- *En los supuestos de los párrafos anteriores, la pena se impondrá en su **mitad superior** cuando los hechos hubieran sido cometidos por el **cónyuge o por persona que esté o haya estado unida** a él por análoga relación de afectividad, aun sin convivencia, la víctima fuera **menor** de edad o una persona con **discapacidad** necesitada de especial protección, o los hechos se hubieran cometido con una **finalidad lucrativa**.*

Delictes contra LLS: art. 179 a 195 bis

- Cap I: agressions sexuals a **majors** de 16 anys (art. 178 a 180).
- Cap II: agressions sexuals a **menors** de 16 anys (art. 181 a 183 bis).
- Cap III: **assetjament sexual** (art. 184).
- Cap IV: **exhibicionisme i provocació sexual** (arts. 185-186).
- Cap V: **prostitución, explotación sexual i corrupción de menors** (arts. 187-189 bis).
- Cap VI: disposicions comuns (art. 190-194 bis).

Agressions sexuals a majors de 16 anys

- S'elimina distinció entre abús i **agressió**.
- **Agressió**: qualsevol acte que atempti contra la LLS d'una altra persona sense el seu consentiment.
- **Consentiment (art. 178)**: només s'entendrà que hi ha consentiment quan s'hagi **manifestat lliurement mitjançant actes que,** tenint en compte les circumstàncies del cas, **expressin de manera clara la voluntat de la persona**.
- **Es considerarà agressió en tot cas**: violència, intimidació, abús de superioritat, vulnerabilitat de la víctima, persones privades de sentit, anul·lada la voluntat. (**submissió química passiva**)

EL CONSENTIMENT

ECONOMIST & JURIST
MIÉRCOLES, 1 DE NOVIEMBRE DE 2023

NOTICIAS JURÍDICAS

Despacho de abogados crea una «app» para probar el consentimiento en las relaciones sexuales

"Ya llevamos casi 500 descargas de la app y hay gente a la que le ha parecido una iniciativa buena y necesaria, pero también hemos recibido todo tipo de críticas"

EL CONSENTIMENT: EN EL CENTRE

- *Manual de legislació sobre la violència contra la dona* publicat el 2012 per ONU MUJERES recomana una definició d'agressió sexual:
  - que exigeixi l'existència **d'acord inequívoc i voluntari** per considerar lícita una relació o contacte sexual
  - i que **la persona acusada aporti proves de les mesures adoptades** per determinar si la demandant/supervivent havia donat el seu consentiment
- *Comitè de Ministres del Consell d'Europa en 2002* va recomanar que les legislacions penals nacionals castiguessin qualsevol acte sexual comés sense consentiment, **encara que la víctima no mostrés signes d'oposar resistència**
- *Resolució del Parlament Europeu de 21.01.2021* va demanar a la Comissió que inclogués recomanacions dirigides a tots els Estats membres per que modifiquin la definició de violació en la seva legislació nacional de forma que **es basi en l'absència de consentiment**

EL CONSENTIMENT: EN EL CENTRE

- *Conveni d'Istanbul 2011* Art. 36.2 (sobre violència sexual) "*El consentiment ha de ser donat* ***voluntàriament*** *com a resultat de la lliure voluntat de la persona considerada en el context de les circumstàncies de l'entorn*"
- *STEDH 04.12.2003 MC c/Bulgària* "*el consentiment ha de donar-se* ***voluntàriament****, com a resultat de la lliure voluntat de la persona valorada en el context de les circumstàncies del moment*", "***és la falta de consentiment, no la força****, la que és considerada l'element que constitueix el delicte de violació*"
- *Dictamen del CEDAW sobre el cas Karen Tayag Vertido c/Filipinas* recomana una definició d'atac sexual que exigeixi "*l'existència d'un* ***acord inequívoc i voluntari*** *i* ***proves de mesures per assegurar el consentiment*** *del demandant/supervivent*"

2 OPCIONS PER DEFINIR EL CONSENTIMENT

- En negatiu: **NO ÉS NO**
- En positiu: **NOMÉS SÍ ÉS SÍ**

  SI NO ÉS SÍ ÉS NO

NO ÉS NO

- Pressuposa que la víctima d'alguna manera hagi **expressat** la seva **voluntat contrària a la relació sexual.**

- Problema: es desplaça la responsabilitat a la víctima en el moment de l'acte sexual, doncs ha de manifestar d'alguna manera la seva oposició i, a més, haurà d'acreditar que així ho va fer de manera explícita.

NOMÉS SÍ ÉS SÍ
SI NO ÉS SÍ ÉS NO

- Exigeix, per que la relació sigui lícita, que la persona hagi expressat, d'alguna manera, la seva **voluntat de mantenir el contacte sexual**
  - no s'obté el consentiment:

    a) quan l'acord s'expressa mitjançant les paraules o accions **d'una persona diferent del denunciant.**

    b) quan el denunciant **és incapaç de consentir** per aquesta activitat.

    c) quan l'acusat **indueix al denunciant** a participar en l'activitat abusant de la seva posició de **confiança, poder o autoritat.**

    d) quan la denunciant **expressa, mitjançant paraules o accions, la falta d'acord** per participar en l'activitat.

    e) quan la denunciant, havent consentit en participar en una activitat sexual, expressa, mitjançant paraules o accions, **la falta d'acord per seguir** participant en l'activitat.

COM ES PRESTA EL CONSENTIMENT

- Ha de ser manifestat **lliurement**: sense força, amenaça, engany, sense impossibilitat de prestar consentiment per intoxicació o estat mental, no viciat per posició de superioritat, etc.
- Mitjançant **actes que mostrin la voluntat clara de la víctima**:
  - pot ser explícit o implícit, verbal o no verbal.
  - **el silenci no és consentiment.**
  - **no resistir-se o no protestar** no pot ser interpretat com a consentiment.
  - **l'omissió total** no es pot interpretar per si com a consentiment.

COM ES PRESTA EL CONSENTIMENT

- És **específic**: el consentiment es presta per **una ocasió concreta:**
  - el consentiment manifestat en anteriors relacions sexuals **no implica un consentiment general** per la nova ocasió.
  - el consentiment per una determinada pràctica sexual no implica consentiment **per una altra pràctica sexual**.
  - el fet de **ser parella** no és per sí mateix indicador del consentiment.
- És **reversible**: el consentiment inicial es pot revocar.
- Ha de ser **informat**: només es pot consentir si es coneixen tots els fets.

CÀRREGA DE LA PROVA

- **No hi ha una inversió** de la càrrega de la prova.
- La càrrega de la prova recau sobre les **acusacions**: hauran de provar que la relació no va ser consentida (declaració de la víctima, pericials mèdiques, circumstàncies concurrents, testimonis ...).
- L'acusat pot negar-se a declarar o pot dir que la relació va ser consentida i no fer res més, o pot aportar la prova que consideri oportuna a fi d'acreditar la concurrència del consentiment (declaració, gravacions, missatges, testimonis...).

VALORACIÓ DE LA PROVA: ESTEREOTIPS DE GÈNERE

- Informe explicatiu del Conveni d'Istanbul, apartat 192 sobre l'art. 36:
  - l'enjudiciament dels delictes d'agressió sexual requerirà una **avaluació de les proves en funció del context** per establir en cada cas si la víctima ha **consentit lliurement** l'acte sexual realitzat.
  - aquesta avaluació ha de reconèixer una **àmplia gama de respostes** de comportament davant la violència sexual i la violació que presenten les víctimes i **no es basarà en suposicions sobre el comportament típic en tals situacions.**
  - és igualment important garantir que les interpretacions de la legislació sobre la violació i l'enjudiciament dels casos de violació **no es vegin influïts pels estereotips de gènere o els mites sobre la sexualitat masculina i femenina.**

VALORACIÓ DE LA PROVA: ESTEREOTIPS DE GÈNERE

- Informe GREVIO sobre Espanya finals 2020:
  - els estudis mostren que **un número considerable de víctimes no es resisteixen a l'agressor de cap manera**: la immobilitat tònica PER POR. Entre un 37% i un 52% de les víctimes d'agressió sexual van manifestar una immobilitat significativa.
  - lamenta que els tribunals regionals encara qualifiquin els casos en els que la víctima **no dóna el seu consentiment, però tampoc es resisteix**, com abús sexual enlloc de com a **violació**, inclús quan les circumstàncies demostren clarament que va existir **intimidació**.

ARA TOT AGRESSIÓ!

- lamenta que nombroses decisions judicials semblen **reproduir estereotips o aplicar interpretacions excessivament formalistes** que disminueixen la responsabilitat penal del perpetrador o inclús **culpen a la víctima.**

VALORACIÓ DE LA PROVA: ESTEREOTIPS DE GÈNERE

- Els **mites** entorn la violència sexual insinuen **prototips o imatges estereotipades de víctimes i agressors.**
- **Estereotips** sobre les víctimes i el consentiment:
  - Les dones denuncien per **venjança, gelosia o interès econòmic.**
  - Una forma d'avaluar la veracitat és atendre al **temps** transcorregut entre la comissió del fet i la data de la denúncia.
  - Una actitud **promiscua** de la dona, la **forma de comportar-se o vestir** inciten al sexe.
  - Les dones diuen **NO** quan en realitat estan dient SI.
  - La dona ha donat consentiment perquè va dir que **SI a l'altar**.
- S'estableixen **patrons** sobre com haurien d'haver actuat les víctimes **abans, durant i inclús després de l'acte violent** i això determina la forma en que s'avalua l'existència o no de consentiment.

STS 10/2023, 19.01

En relació a la nova redacció de l'art. 178 CP:

"1.- La circunstancia de que la mujer quiera realizarlos con una persona no determina que deba realizarlos con ***otras personas*** *que aparezcan en el lugar.*

2.- O que si una mujer consiente a un acto sexual quiera decir que ***consienta más veces,*** *incluso con la misma persona, o con otros.*

3.- La mujer tiene libertad sexual para consentir un acto sexual y ***para negarse al siguiente.***

4.- Que haya aceptado un acto sexual con una persona no quiere decir que acepte otros actos sexuales ***con ella o con otros****.*

5.- No existe ***una presunción de consentimiento perpetuo*** *de la mujer en los actos sexuales, sino que cada uno de ellos debe ser "renovado" atendidas las circunstancias del caso.*

6.- No existe el subjetivismo del autor de que la mujer consiente el acto sexual. Debe quedar ***evidenciado*** *atendidas las circunstancias del caso"*

SAP Navarra 20.03.2018
Cas "La Manada":

"durante todo el desarrollo de la secuencia muestra un rictus ***ausente****, mantiene durante todo el tiempo los ojos cerrados,* ***no realiza ningún gesto ni muestra ninguna actitud que impresione de toma de iniciativa*** *respecto de actos de índole sexual, ni de interacción con los realizados por los procesados; apreciamos que* ***los soporta*** *en un estado que nos sugiere* ***ausencia y embotamiento*** *de sus facultades superiores".*

"no inferimos, que fuera la denunciante quien ***promoviera*** *la verificación de algún tipo de actividad sexual".*

*se observa a la joven "****agazapada, acorralada contra la pared****" por dos de los procesados.*

Agressions sexuals majors16 anys: subtipus agreujats (art. 180)

- Actuació conjunta de **2 o més persones**
- Precedida o acompanyada de **violència de gravetat extrema** o actes amb caràcter particularment **degradant o vexatori**
- Víctima persona en situació **d'especial vulnerabilitat** per raó d'edat, malaltia, discapacitat o qualsevol altra circumstància
- Víctima sigui o hagi estat **esposa o dona** que estigui o hagi estat lligada per relació d'afectivitat anàloga, fins i tot sense convivència

Agressions sexuals majors16 anys: subtipus agreujats (art. 180)

- Quan l'autor s'hagi prevalgut d'una situació de **convivència o de parentiu**, perquè és ascendent, o germà, per naturalesa o adopció, o afins, o d'una relació de superioritat respecte a la víctima
- Quan l'autor **faci ús d'armes** o altres mitjans igualment perillosos susceptibles de causar la mort o lesions
- Quan per a la comissió del fet l'autor hagi anul·lat la voluntat de la víctima subministrant fàrmacs, drogues o qualsevol altra substància natural o química idònia a aquest efecte (**submissió química activa**)

Si concorren 2 o més circumstàncies agreujants pena en la seva **meitat superior.**

Agressions sexuals a menors de 16 anys

- S'elimina distinció entre abús i **agressió**.
- Art. 183 bis: consentiment del menor com a **eximent**:
  - S'exclouen els supòsits de l'art. 178 (supòsits no consentiment per majors de 16)
  - Quan l'autor sigui una persona propera al menor per edat i grau de desenvolupament o maduresa física i psicològica.

Agressions sexuals menors16: subtipus agreujats (art. 181.4)

- Actuació conjunta de **2 o més persones**
- Precedida o acompanyada de **violència de gravetat extrema** o actes amb caràcter particularment **degradant o vexatori**
- Víctima persona en situació **d'especial vulnerabilitat** per raó d'edat, malaltia, discapacitat o qualsevol altra circumstància
- Víctima sigui o hagi estat **parella**, fins i tot sense convivència

Agressions sexuals menors16: subtipus agreujats (art. 181.4)

- Quan l'autor s'hagi prevalgut d'una situació de **convivència, superioritat o de parentiu**, perquè és ascendent, o germà, per naturalesa o adopció, o afins, o d'una relació de superioritat respecte a la víctima
- Quan l'autor **faci ús d'armes** o altres mitjans igualment perillosos susceptibles de causar la mort o lesions
- Quan per a la comissió del fet l'autor hagi anul·lat la voluntat de la víctima subministrant fàrmacs, drogues o qualsevol altra substància natural o química idònia a aquest efecte (**submissió química activa**).
- Quan s'hagi comès en una organització o grup criminal.

MAJORS DE 16	Antes Ley	Ley sí es sí	Ref post vigente
Abuso sexual	1-3	Desaparece	Desaparece
Abuso sexual con penetración	4-10	Desaparece	Desaparece
Agresión sexual	1-5	1-4	1-4
Agresión sexual con violencia o intimidación o víctima anulada de voluntad			1-**5**
Agresión sexual con penetración	6-12	4-12	4-12
Agresión sexual con penetración y violencia o intimidación o víctima anulada de voluntad			**6**-12
Tipo agravado agresión sexual	5-10	2-8	2-8
Tipo agravado con violencia o intimidación o víctima anulada			**5-10**
Tipo agravado agresión sexual con penetración	12-15	7-15	7-15
Tipo agravado con penetración y violencia o intimidación o víctima anulada			**12**-15

MENORS DE 16	Antes Ley	Ley sí es sí	Ref post vigente
Agresión sexual (*con consentimiento*)	2-6	2-6	
Agresión sexual sin consentimiento	5-10	5-10	
Agresión sexual con penetración	8-12	6-12	**8**-12
Agresión sexual con penetración y violencia o intimidación o víctima anulada de voluntad	12-15	10-15 Especial violencia	**12**-15

LORPM en supòsits d'agressions sexuals

- En cas de condemna s'imposa obligatòriament la mesura accessòria **d'obligació de sotmetre's a programes formatius d'educació sexual i d'educació en igualtat** (art. 7.5 i 10 LORPM)
- Per poder deixar sense efecte, reduir la duració o substituir una mesura s'ha d'acreditar la **realització de programes formatius d'educació sexual i d'educació per la igualtat** (art. 13 LORPM)
- La **conciliació** no tindrà efecte llevat que la víctima ho sol·liciti expressament i el menor, a més, hagi realitzat la **mesura accessòria d'educació sexual i d'educació** per la igualtat (art. 19 LORPM)

Disposicions comuns: novetats importants

- **Art. 192:** Limitació de la pàtria potestat, tutela, curatela, guarda o acolliment **obligatòria** per temps **4 a 10 anys** pels responsables dels següents delictes:
  - Agressions sexuals si la víctima és menor d'edat (art. 178-180, de 16 a 18 anys).
  - Prostitució, explotació sexual i corrupció de menors si la víctima és menor d'edat.
  - Agressions sexuals a menors de 16 anys.
  - En la resta de casos facultativa de **6 mesos a 6 anys**
- **Art 194 bis: Concurs de delictes**: les penes per aquests delictes s'imposaran **sens perjudici** de la que pogués correspondre pels **actes de violència física o psíquica** que es realitzessin.

RESPONSABILITAT PENAL PJ:

- **Nous delictes** dels quals són responsables les persones jurídiques:
  - Delicte de **tracte degradant** art. 173.1 CP
  - Delicte **d'assetjament sexual** art. 184.5 CP
- Pena de **dissolució** de l'empresa si en el seu sí es comet algun dels **delictes relatius a la prostitució, explotació sexual i corrupció de menors** (Cap IV arts. 187-189 bis) compatible amb la resta de penes (art. 189 ter)

(Benefici directe o indirecte PJ)

DRET A LA REPARACIÓ:

Article 53. Indemnització.

1. La indemnització per danys i perjudicis materials i morals que correspongui a les víctimes de violències sexuals d'acord amb les lleis penals sobre la responsabilitat civil derivada del delicte, ha de garantir la satisfacció econòmicament avaluable de, almenys, els conceptes següents:

a) **El dany físic i psicològic, inclòs el dany moral i el dany a la dignitat.**

b) **La pèrdua d'oportunitats**, incloses les oportunitats d'educació, ocupació i prestacions socials.

c) **Els danys materials i la pèrdua d'ingressos**, inclòs el lucre cessant.

d) **El dany social**, entès com el dany al projecte de vida.

e) **El tractament terapèutic**, social i de salut sexual i reproductiva.

2. La indemnització serà satisfeta per la o les persones civilment o penalment responsables, d'acord amb la normativa vigent.

DRET A LA REPARACIÓ:

- L'Informe d'investigació del **Grup Antígona de 2020**, que va analitzar 167 veredictes emesos en 2016 i 2017 en Andalusia, Catalunya i Madrid: prop del **60%** de les sentències per agressió i abusos tenien reconegudes indemnitzacions per danys morals inferiors als 6.000 euros. D'elles, el **42%**, estaven per sota dels 3.000 euros.
- Els darrers anys s'estan **incrementant** les indemnitzacions:
  - Cas La Manada de Pamplona: el TS va elevar la quantia de la RC de 50.000 a 100.000 €
  - Cas La Manada de Pozoblanco: la AP va elevar la quantia de la RC de 13.150 a 25.000 €
  - Cas La manada de Manresa: el TSJC va elevar la quantia de la RC de 12.000 a 60.000 €

Moltes gràcies!!!!

OLGA ARDERIU RIPOLL
oarderiu@mda-advocats.com

MDAT
DRET PENAL